InteliAgro

МЕСОДАЙНОТО ГОВЕДОВЪДСТВО В БЪЛГАРИЯ

Анализ на пазара и перспективите

„ИНТЕЛИАГРО“
Автор:
Николай Вълканов

Редактор:
Марта Йонкова

София,
юни, 2016 година

AMERICA FOR BULGARIA FOUNDATION
Фондация Америка за България

АРМПГБ

С ПОДКРЕПАТА НА ФОНДАЦИЯ „АМЕРИКА ЗА БЪЛГАРИЯ“ И „АСОЦИАЦИЯ ЗА РАЗВЪЖДАНЕ НА МЕСОДАЙНИТЕ ПОРОДИ ГОВЕДА В БЪЛГАРИЯ“

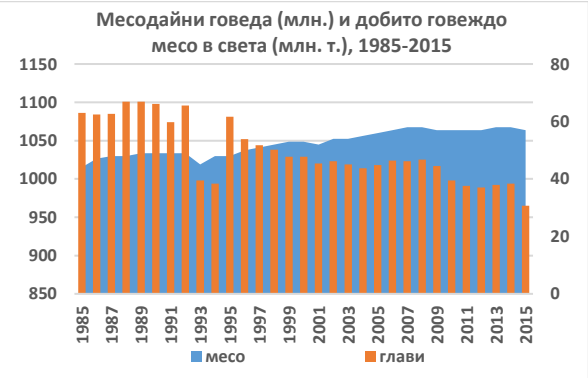
Съдържание:

Резюме 3
Световни тенденции 4
Пазари 5
Цена 6
Бъдещето 6
Производството в България 7
Търсене на говеждо в България 8
Внос 8
Перспективи и предизвикателства 9
Роля на подпомагането 11
SWOT анализ 14
Бележки 15
Източници 15
За „ИНТЕЛИАГРО“ 16

Резюме

- *Месодайното говедовъдство преминава през големи структурни промени в световен план. Търсенето в развития свят стагнира, докато в развиващия се, нараства.*
- *Производството се увеличава с 28% през последните 20 години, при 11% по-малък брой животни.*
- *С най-добре развито експортно говедовъдство е Австралия, следвана от САЩ, Нова Зеландия, Парагвай и Уругвай.*
- *Най-бързо растящият пазар през последните 20 години е Хонконг - с ръст от над 500%, следван от Южна Корея и Филипините. От близките до България страни интерес представляват пазарите на Саудитска Арабия и Израел.*
- *Цената на говеждото месо достига своеобразен връх пред последните пет години. Очакваме период на продължителен спад на цените на говеждото близо до историческите им нива, което ще го направи по-атрактивно на пазара.*
- *По оценки на ОИСР глобалното потребление ще нарасне с 5% до 2020 г. и с 10% до 2025 г,. спрямо сегашните нива.*
- *България няма традиции в месодайното говедовъдство и секторът има по-скоро символичен характер в структурата на селскостопанската продукция.*
- *Масовата продукция на говеждо месо в страната идва от животни, които практически погледнато не са за месо. Това, заедно с наличието на значителен сив сектор, обяснява защо изкупните цени на животните за месо в страната са най-ниски в целия ЕС.*
- *Водеща роля във вноса на говеждо месо в страната имат Холандия, Испания, Полша, Италия, Франция;*
- *Месодайното говедовъдство в България има потенциал за развитие, както по отношение на производствена база, така и що се отнася до стимули и реализация, така че да задоволи вътрешния пазар на 100%;*
- *Икономически ефективни могат да бъдат стопанствата с 40-50 и повече месодайни крави. Стимулите трябва да бъдат насочени така, че да се мотивират по-малките стопанства да увеличават броя животни, да излизат на светло и да полагат целенасочени усилия за развъдна работа.*
- *Най-сериозните спънки пред сектора са огромният сив сектор (около 50%), неефективният механизъм на подпомагане, липсата на контрол по веригата „раждане/регистриране на теле-транспорт-угояване-клане“ и слабата развъдна дейност;*
- *Проблемите на месодайното говедовъдство не могат да бъдат решени самостоятелно – те трябва да се решават в комплекс от мерки, засягащи и млекодайния сектор и механизма на субсидиране като цяло, така че да се стимулира изсветляването на животновъдния и преработвателен сектор.*

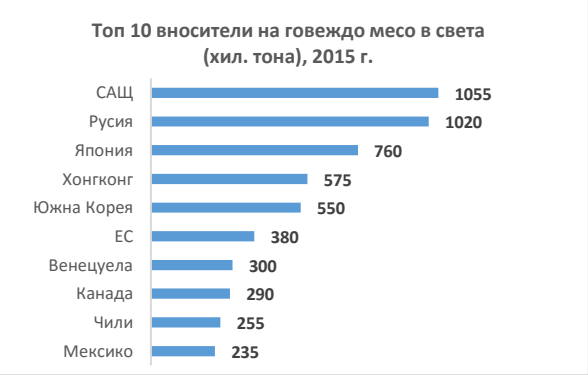
Световни тенденции

Източник: FAS/USDA

Източник: beef2live.com

Месодайното говедовъдство преминава през големи структурни промени в световен план. От една страна производството в развиващите се държави нараства бързо, движено от увеличаващото се търсене. От друга, потреблението в развития свят е достигнало тавана си и стагнира, докато на стопанствата там се налага да подобряват своята ефективност и устойчивост в обществена среда, все по-чувствителна към въпросите за хуманното отношение към животните и опазването на околната среда.

Нарастващото търсене на месо в глобален план винаги е било свързано с три основни фактора – увеличаване на населението, повишаване на благосъстоянието и урбанизацията. В резултат, консумацията на говеждо месо се е повишила с близо ¼ през последните 20 години. Производството успява да отговори на нарасналото търсене, като за същият период се увеличава с 28%, по данни на USDA. Резултат, постигнат с 11% по-малък брой животни.

Увеличената производителност на селскостопанските животни е свързана с напредъка на науката и технологиите. Развитието в развъдната дейност, храненето и здравния статус на животните водят до увеличено усвояване на фуражи, постигане на по-високо тегло на телетата при отбиване и по-високи рандемани. Средното кланично тегло при говедата се е повишило с 30% през последните 50 години, по данни на FAO. Днес са необходими едва 70% от животните, 81% от фуражите, 88% от водата и 67% от земята, които са били необходими преди 30 години, за да се произведат 1000 тона говеждо (Capper, 2011). Тези процеси ще продължат да се развиват, за да посрещнат очакваното нарастване в търсенето на говеждо месо през следващите десетилетия. По оценки на ОИСР глобалното потребление ще нарасне с 5% до 2020 г. и с 10% до 2025 г. спрямо сегашните нива.

Таблица 1 – Най-динамичните пазари на говеждо месо

Топ 10 на най-динамичните* пазари на говеждо месо в света (хил. тона)			
	2016	1996	%
1. Хонконг	508	80	535%
2. Филипините	574	145	295%
3. Саудитска Арабия	208	78	167%
4. Израел	184	77	139%
5. Китай	7450	3457	115%
6. Алжир	240	119	101%
7. Б и Херцеговина	54	29	86%
8. Южна Корея	755	459	64%
9. Бразилия	7890	6147	28%
10. Египет	630	561	12%

Източник: USDA, InteliAgro

** Класираните страни са подбрани на база динамиката на вътрешното потребление и на това дали присъстват на картата на големите вносителите на говеждо.*

Средното кланично тегло при говедата се е повишило с 30% през последните 50 години.

FAO

Глобалното потребление на говеждо се очаква да нарасне с 5% до 2020 г. и с 10% до 2025 г.

ОИСР

Търсенето в развиващият се свят се очаква да се увеличи с 14% до 2030 г.

FAO

Сред най-бързо растящите пазари на говеждо са Хонконг, Филипините, Саудитска Арабия, Израел, Китай и др.

InteliAgro

Австралия измести Бразилия от лидерската позиция в износа на говеждо месо в света през 2015 г.

USDA

Китай остава най-сериозната дестинация за износ в Азия с нужда от 700 хил. тона месо през 2016 г.

USDA

Само в развиващият се свят се очаква увеличение на търсенето с 14% до 2030 г. според FAO.

Пазари

Основните производители на говеждо се припокриват в голяма степен и с най-големите потребители в световен план – САЩ, Бразилия, ЕС, Китай, Индия, Аржентина, Русия, Мексико и Пакистан.

С най-добре развито експортно говедовъдство е Австралия, която през 2015 г. задмина Бразилия в изнесените количества месо. Първото място на Индия не бива да подвежда, тъй като огромната част от износа се дължи на месото от водни биволи, което се превърна в основна експортна стока, надминавайки като стойност дори ориза басмати. Сред традиционно силните износители на говеждо са САЩ, Нова Зеландия, Парагвай и Уругвай.

Далеч по-интересна е динамиката по отношение на потреблението. Наред с известните от години насам като големи вносители на говеждо САЩ, Русия, Япония, бързо растящ интерес за внос има в редица екзотични дестинации. Именно промяната в консуматорското поведение и отварящите се все по-големи пазарни ниши в развиващият се свят следва да попаднат във фокуса на производителите, които развиват или тепърва възнамеряват да развиват месодайното направление в говедовъдството.

Най-бързо растящият, при това платежоспособен, пазар през последните 20 години е Хонконг - с ръст от над 500%. Страната се очаква да внесе над 500 хил. тона говеждо месо през 2016 г. От далекоизточните дестинации си струва да се отбележат още Южна Корея и Филипините, в които търсенето на говеждо расте с впечатляващи темпове и двете държави ще внесат респективно 450 и 160 хил. тона месо.

Макар и с по-бавен ръст, Китай остава най-сериозната дестинация за износ в Азия с нужда от 700 хил. тона месо през настоящата година. Пазарът в страната се характеризира с бързорастящо платежоспособно търсене и удвоен по обем пазар спрямо 90-те на XX век.

От по-близките до България експортни пазари впечатление прави ръста на потреблението и обема на вноса в Саудитска Арабия и Израел – две дестинации с платежоспособно търсене. Все по-вече нараства вноса и в по-бедните Босна, Алжир и Египет.

Цена

Цената на говеждото месо достигна своеобразен връх пред последните пет години. Последствията от силното засушаване през 2012 г., усетено на много места по света и сушата в Австралия от 2014 г. доведоха до изпращането на много животни за клане и намаляване на стадата. Тази тенденция се обръща. По-добрите условия накараха производителите да започнат да увеличават поголовието, а понижените цени на фуражите от последните три сезона също се отразяват в бизнес цикъла. В резултат се очаква период на продължителен спад на цените на говеждото по-близо до историческите им нива, което ще го направи по-атрактивно на пазара.

Източник: USDA

Бъдещето

Развитието на сектора в глобален план ще бъде подвластно на няколко основни фактора:

- Докато са налице благоприятни климатични условия, поголовието ще нараства;
- Изостреата конкуренция между фермерите в държавите с развито производство може да отвори възможности за нови оператори в други части на света;
- В средносрочен план цените на говеждото месо ще продължат да спадат, следвайки общата тенденция на спад на земеделската и животновъдна продукция;
- Повишена обща икономическа несигурност, свързана с колебливия глобален икономически растеж, очакванията за повишение на основните лихвени проценти в САЩ и забавянето на Китай;
- Нарастващи изисквания за устойчиво управление на селскостопанските ресурси, особено в ЕС, политиката за ограничаване на някои от използваните медикаменти в животновъдството, намаляване на въглеродните емисии, включително в селското стопанство;
- Повишени изисквания на потребителите към начина на отглеждане и угояване на животните, клането, проследяемостта на продукцията от фермата до масата, намаляване на въглеродния отпечатък;
- Промяна в потребителските навици – стремеж към по-здравословно хранене в развития свят, ограничаване консумацията на някои видове храни, включително на месо и преработени месни произведения.

Производството в България

България няма традиции в месодайното говедовъдство и секторът има по-скоро символичен характер в структурата на селскостопанската продукция. Общият брой на специализираните в отглеждането на крави за месо стопанства е около 1500, по данни от последното преброяване на земеделските стопанства от 2013 г. Броят на отглежданите в тях животни е бил около 46 000, като в следващите две години нараства и надминава 70 000. Това увеличение, обаче, се дължи в най-голяма степен на възможността неотговарящи на изискванията за производство на качествено мляко млечни кравеферми да прекатегоризират животните си в месодайно направление през 2015-2016 г., където и прагът за получаване на обвързано подпомагане на глава бе намален до 5 крави.

На този фон, професионалните стопанства, отглеждащи специализирани породи и полагащи необходимите грижи за правилна селекция и хранене за подобряване резултатите и реализиране на качествена продукция са твърде малко. Едва през последната година и половина се наблюдава нарастващ интерес към вноса на породисти животни от чужбина (най-вече от Германия, но не само) и свежи инвестиции в сектора. Към него се насочват както земеделски стопани, търсещи диверсификация и оптимизация на растениевъдния си бизнес, така и изцяло нови за селскостопанския отрасъл инвеститори. Както стана ясно по-горе интерес към направлението проявяват и млечни кравеферми, неотговарящи на изискванията на производство на качествено мляко. В голяма част от тях, обаче, преориентирането е само на хартия. **За съжаление, липсва точна статистика за броя на чистопородните животни и този на кръстоските.** Липсват точни данни и за броя на животните по породи. Доскоро между стадата, специализирани в месодайното направление, липсваше връзка и някаква реална организираност, която да поддържа и развива породите. Едва наскоро (2015 г.) бе създадена Асоциацията за развъждане на месодайните породи говеда в България (АРМПГБ).

Ако от структурата на стопанствата се изключат тези с 1-2 животни, които практически нямат икономическо значение, средният размер на фермите е 23 крави. Над 60% от животните са в стопанства, отглеждащи от 30 животни нагоре (26% от фермите), по данни на Евростат. Това са и най-жизнените стопанства, които осигуряват приемлив приход на производителите и имат перспективи за развитие.

Произведеното говеждо месо в страната е малко над 17 хил. тона от около 128 хил. животни, по данни на Агростатистика за 2014 г. За последния петгодишен период намалява с около 3%. От него едва около ¼ се добива в кланиците, а останалата част – в стопанствата. Това предполага наличието на сериозен сив сектор в бранша. Потвърждение за това дават от сектора на млечното говедовъдство – основен снабдител на мъжки телета за угояване, които масово се продават без фактура.

Средното живо тегло при говедата за клане е било 459 кг за 2014 г. – между 70-85% от приетите стандарти. Рандеманът се движи между 45-46% при приети стандарти от 60-70% при различните породи. Двата показателя ясно говорят, че масовата продукция на говеждо месо в страната идва от говеда, които практически погледнато не са за месо. Това, заедно с наличието на значителен сив сектор, обяснява защо изкупните цени на животните за месо в страната са най-ниски в целия ЕС (с между 40% и 100% спрямо както съседна Румъния, така и държави със силно развито месодайно говедовъдство - Белгия, Дания,

Италия, Испания, от които внасяме говеждо).

Търсене на говеждо в България

Говеждото месо е засегнато слабо в хранителната диета на българина. Средната консумация на човек от домакинство остава неизменно около 1 кг./година през последното десетилетие, по данни на НСИ. Слабата популярност на говеждото, което е сред най-скъпите меса, заедно с агнешкото, може да се обясни най-вече с ниската покупателна способност на населението. Бързото икономическо развитие в столицата и някои от големите градове през последните години, както и нарастващите посещения на туристи в страната отваря потенциал за растеж пред сектора. Развитието на този потенциал до скоро бе спъвано от липсата на качествена родна продукция и скъпия внос. Едва напоследък качественото говеждо и телешко, в т.ч. и от местни доставчици, започна да си пробива път в заведенията за обществено хранене.

Именно ХоРеКа секторът крие най-големият потенциал за растеж. По груби оценки на ИнтелиАгро той вече заема близо 1/3 от вътрешното търсене на говеждо в страната, като расте с над 10% през 2014 г., спрямо предходната.

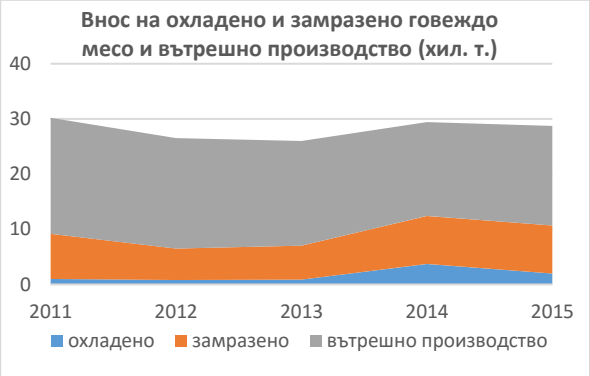
Косвено потвърждение за нарасналото търсене на говеждо за прясна консумация намираме в данните за вноса на пресни и охладени разфасовки, който нараства над три пъти през 2014 г. спрямо предходната година.

Нуждите на преработвателния бранш в голяма степен се задоволяват от внос, като количествата, преминали през него изчисляваме на около 11 хил. тона за последните три години.

Внос

Вносът на говеждо месо в страната варира през последните години, компенсирайки динамиката във вътрешното производство. За последните три години е в размер, съответно на 7 хил. тона, 12 хил. тона и 10 хил. тона.

Водеща роля във вноса на замразено говеждо (най-вече обезкостено, или прат) през последните три години заема Полша с над 50% от внесените количества. Средната цена, на които се внася това месо е €2,46/кг. за 2015 година. По внесени количества замразено месо следват Италия, Испания и Германия.

Източник: НСИ

Таблица 2 – Основни разфасовки прясно и охладено говеждо месо, внасяни в България през 2015 г.

Разфасовка	Държава	Пазарен дял	€/кг.
Цели или ½ трупове	Румъния	80%	2,23
	Италия	15%	2,15
	Германия	4%	2,55
¼ трупове с кокал	Италия	49%	1,77
	Полша	18%	3,12
	Франция	14%	2,62
Разфасовки с кокал	Холандия	70%	5,51
	Франция	8%	6,92
	Италия	6%	8,02
Обезкостено месо	Холандия	42%	5,23
	Дания	40%	4,34
	Полша	27%	2,66

Източник: Евростат

Доста по-шарена е картината що се отнася до вноса на прясно и охладено говеждо месо. При основните видове разфасовки доставчиците, които доминират са

разнообразни. При сравнително малките обеми и търсенето на по-добра цена, обаче, те често сменят местата си като пазарен дял, появяват се спорадично и изчезват напълно в отделни години.

При премиум разфасовките се открояват Холандия и Франция. Те държат относително висок пазарен дял през последните две години с разумни цени – между €5,50-8/кг. Най-скъпо е прясното месо доставяно от Италия (€8-13/кг).

Прави впечатление вносът на цели и половин трупове от Румъния през 2015 г., която окупира пазарен дял от 80% в този сегмент с цена от €2,23/кг. Тук вероятно става въпрос най-вече за реекспорт, като през предходната година най-големият доставчик (65% дял) е била Полша.

При четвъртинките традиционни позиции има Италия с конкурентни цени от под €2/кг.

Перспективи и предизвикателства

В страната има достатъчно предпоставки за развитието на успешно месодайно направление в говедовъдството. Наличните пасища, при подходящи грижи и инвестиции, спокойно позволяват отглеждането на поне 100 000 месодайни крави. Тази бройка би гарантирала задоволяване на 100% на вътрешното търсене както за прясна консумация, така и за преработка.

Инвестициите в месодайно говедовъдство са значително по-ниски отколкото в млекодайното направление – не са необходими солидни постройки и скъпо оборудване. В допълнение, регулаторните изисквания са минимални, животните са значително по-устойчиви и изискват по-малко грижи и съответно по-малко работна ръка.

За месодайното говедовъдство могат да се обособят 5 основни типа специализация:

1. Комерсиални ферми с месодайни крави кърмачки. За производство на телета и реализация след отбиване, със или без доотглеждане. Реализацията на възраст от 5 до 15 месеца.
2. Комерсиални ферми за доотглеждане на говеда за месо. Животните постъпват във фермата на 5 – 12 месеца и се доотглеждат до възраст от 15-20-месечна възраст и желаната кланична кондиция или са готови за интензивно угояване /финишинг/. Обикновено се отглеждат на паша с добавка от концентриран фураж.
3. Специализирани ферми за финишинг на говеда. Престоя на животните е до 120 дни.
4. Специализирани ферми за доотглеждане на бозайници. Престоя на телетата е до 5-месечна възраст, след което се продават на ферми от тип (2)
5. Ферми, специализирани в отглеждането на племенни животни за разплод. Към настоящия момент този тип ферми имат слабо представяне и малък брой фермери могат да се самоопределят като развъдчици на племенни животни. Племенното развъждане е скъпо, изисква умения у фермерите. Без племенна книга и професионално функциониращата развъдна организация племенното говедовъдство е невъзможно.

При настоящото слабо развитие на отрасъла, обаче, е трудно да се говори за специализация в истинския смисъл на думата. От една страна млекодайния сектор играе ролята на доставчик на телета за доотглеждане, захранвайки на черно нерегламентирани доугоителни стопанства, които пък отглеждат животни без идентификация. Веднъж достигнали

кланични тегла, животните се маркират за да бъдат заклани. Този модел е масово разпространен и е възможен поради слабия контрол и липсата на санкции за притежатели на немаркирани животни. От друга страна повечето професионални ферми предпочитат да доугояват животните на място, повишавайки добавената стойност. Докато съществува толкова значим сив сектор ще бъде много трудно да се развие действителна специализация. Ако този проблем бъде преодолян, са налице всички предпоставки да се развият различни типове стопанства.

Най-голямото предизвикателство, както вече отбелязахме, е наличието на значителен сив сектор. Той се движи между 45-55% от пазара в страната през последните пет години, по оценки на ИнтелиАгро. Развитието на сивия сектор е практически необезпокоявано – от раждането на мъжките животни, които не се регистрират в млечните ферми, през безконтролния им транспорт из страната до нерегламентираните угоителни ферми и нежеланието да се сложи ред на входа и изхода на кланиците. Решаването на тези проблеми изисква прилагане на методологии за съответствие и е в ръцете на администрацията – Министерство на земеделието и храните, БАБХ, НАП и МВР.

Нерегламентираната търговия с животни се превръща в основна пречка за създаването на реален пазар за угоени говеда. Кланиците следва да премират качествените животни, създавайки стимули за производителите. В държавите с развити пазари на месодайни говеда лицензирани оценители категоризират животните в групи и категории спрямо тяхната замускуленост и количеството чисто месо в кланичния труп, като разликата в цените може да достигне до 70%.

За да се постигнат добри резултати в месодайното направление е абсолютно задължително да се полагат съответните грижи за селекция на мъжки разплодници и да се използва изкуствено осеменяване. Развъдните организации в бранша, както стана ясно, тепърва прохождат. Нужно е обаче (и това е видно от други направления в животновъдството) да се сложи ред в развъдната дейност. Тя следва да бъде изцяло в асоциациите, а ИАСРЖ да се концентрира единствено и само в контрола им. Държавната агенция следва да полага ясно измерими национални цели в развъдната политика на страната заедно с участието на развъдните организации. Целите за всички организации би трябвало да са общи (например % запложданя, % раждания/смъртност и пр.) и специфични като:

- Интервал на отелване.
- Възраст на първо отелване.
- Срок на експлоатация.
- Средно-дневен прираст.
- И други.

В сектора се наблюдава остра необходимост от разяснителни кампании за значението и начина на постигане на развъдни техники, профилактични мероприятия, спазване на основни принципи с цел постигане на по-висока рентабилност във фермите. Тук роля трябва да играят развъдните организации, експерти, а защо не и Службата за съвети в земеделието.

Всяка развъдна асоциация следва да поддържа публично достъпен електронен регистър, в който да се описват резултатите за всяко стадо и всяко животно под селекционен контрол в страната. Тези регистри следва да са директно свързани с фермите от една страна, и с регистъра на БАБХ от друга, като там обмяната на информация трябва да става автоматизирано, за да се избегнат манипулации и да се улесни контрола. Недопустима е сегашната ситуация, в която

липсват публични данни за постигнатите резултати от развъдните асоциации, особено като се има предвид, че всяка година в племенното говедовъдство се субсидира от държавата с над 4 000 000 лева.

Не на последно място е необходимо да се преосмисли механизма на обвързана подкрепа в сектора, така че да мотивира реалните производители и да стимулира стопанствата към пазарно развитие и устойчивост *(повече виж в следващата секция „Роля на подпомагането“)*.

Само когато тези проблеми бъдат разрешени, секторът може да разгърне истинския си потенциал. Налице ще бъдат необходимите предпоставки вътрешното производство да се разгърне така, че свободно да задоволява вътрешното търсене и дори да осигурява количества за износ. Планинските и полупланинските райони на страната дават добра възможност за развитие на ферми с основна дейност продажба на отбити месодайни телета за угояване. Развитото зърнопроизводство в равнинните райони на страната създава предпоставки за изграждането на големи доугоителни стопанства с използването на евтини фуражи и отпадни продукти от полското производство. Същевременно фермерите, които искат да налагат собствена марка, да поддържат високо качество и да задържат добавената стойност в стопанствата си ще имат стимул да затворят цикъла. С нарастването на интереса към месодайното направление в говедовъдството ниша има и за племенните стада, продаващи животни за разплод.

Роля на подпомагането

В настоящата бюджетна рамка, действаща от 2014 до 2020 г., месодайното говедовъдство се подпомага пряко и косвено по няколко направления:

- Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и юници със ставка от 250 лв./глава за 2015 година. Плащането се дава на стопанства с поне 5 крави или юници;
- Схема за обвързано подпомагане за млечни, месодайни крави и биволици под селекционен контрол със ставка от 368 лв./глава за 2016 година. Плащането се дава на стопанства с поне 10 крави;
- Директни плащания на площ за обработваеми земи, пасища и ливади – между 30 и 70 лв./дка в зависимост от местоположението и вида на земята;
- Животновъдите получават правото да ползват пасища, ливади и мери от общинския поземлен фонд без търг по 10 дка на 1 ЖЕ.

Към тези средства следва да се добавят и други, по-малки суми по Националната ветеринарно-медицинска програма и други.

През 2016 г. се очаква да бъде въведена и Схема за хуманно отношение към животните към ПРСР, която ще обезпечи допълнителни средства за стопаните, отглеждащи животните на открито, поне през 150 дни от годината (което те без друго се предполага да правят) от близо 50 лв./крава.

Като цяло подпомагането в сектора може да се оцени като достатъчно. Проблемът е в механизма за разпределение на средствата, който по никакъв начин не стимулира действените, пазарно-ориентирани стопанства, опериращи на светло, а тъкмо напротив. Начинът на плащане „на глава“ не е обвързан с абсолютно никакви усилия за полагане грижи за животните и постигане на определени резултати (това важи и за схемата за животни под селекционен контрол – *виж предната секция*). Субсидират се полупазарни стопанства,

поддържащи животни най-вече заради субсидия.

Регламентът, определящ Схемите за обвързано подпомагане ((ЕС) № 1307/2013) е пределно ясен по отношение целите на доброволното обвързано подпомагане (а именно запазване настоящото равнище на производство), но дава сравнително голяма свобода на държавите членки по отношение на прилагането, критериите и контрола за изпълнението им. Това дава определена гъвкавост на страната ни по отношение поставянето на целите, които иска да постигне с обвързаната подкрепа и начините за постигането им.

Тези цели следва да са свързани с развитието на сектора, а именно – насърчаване на пазарно ориентираните стопанства и подобряване тяхната устойчивост, подобряване на развъдната и селекционна дейност, изсветляване на сектора.

За да бъдат постигнати тези цели е необходимо сега действащите схеми да бъдат преработени из основи.

Схемата за обвързано подпомагане за месодайни крави и юници би следвало да се ориентира изцяло към кравите с бозаещи телета. Съответно **плащането трябва да бъде обвързано с регистрирано родено и задържано до отбиването му теле,** (което напълно отговаря на сроковете за проверка), **получено от бик от месодайна порода.** Това автоматично **ще стимулира фермерите да преследват възможно най-висок процент заплодяемост и раждания в стадата.** Важен момент е минималният размер на стадото. Абсолютно несериозно е да се счита, че ферма с 5 месодайни крави/юници е жизнеспособна икономическа единица. Анализите на ИнтелиАгро показват, че икономическа устойчивост в месодайното говедовъдство може да бъде достигната при размер на стадото от 40-50 месодайни животни. От една страна това е оптималният брой животни, за които може да се грижи едно домакинство без да използва наемен труд. От друга страна, при определени допускания (95% отелвания, 5% смъртност, 14% ремонт, 100% наети общински пасища, реализация на животните при настоящите пазарни цени и пр.), това е размерът, който гарантира месечен доход на лице, равняващ се на 125% от средната работна заплата за страната.

В допълнение на това, ИнтелиАгро прави сравнение с данните за страни с развито месодайно говедовъдство (като например САЩ). Статистиката показва, че през последните 20 години най-силно са намалели стопанствата, отглеждащи под 50 животни, заради икономическата си неустойчивост. Данни за САЩ показват, че при стадата в категориите от 20-49, 50-99 и 100-199 най-ниски оперативни разходи имат стопанствата между 50-99 животни (съответно USD 635, 480 и 516).

Ето защо плащането на глава трябва да бъде насочено към стопанства с 40 и повече крави. Стопанствата с между 10 и 39 крави ще бъдат стимулирани да увеличат поголовието чрез осигуряване на плащане равно на 60% от това на стопанствата с 40 и повече крави. За тези стопанства може да се помисли за осигуряване на кредитиране от ДФЗ за закупуване на животни, каквато практика вече е имало. **По този начин ще се постигне двоен ефект – увеличаване поголовието с около 20 000 месодайни крави и стимулиране на по-малките ферми да се превърнат в устойчиви пазарни стопанства.** Получаването на по-висока субсидия (достигайки прага от 40 животни) ще обезпечи връщането на финансирането на държавата.

Схемата за обвързано подпомагане за млечни, месодайни крави и биволици под селекционен контрол би следвало да бъде

разделена по направления като се създаде отделна Схема за месодайни крави под селекционен контрол. Тя би могла да бъде насочена изцяло към стадата с племенни животни, постигнали определени резултати, *като например:*

- ***Брой годишни раждания;***
- ***% отелвания на общ брой крави;***
- ***Интервал на отелване;***
- ***% отелени животни;***
- ***% смъртност;***
- ***Брой произведени мъжки разплодници и т.н.***

отразени съответните развъдни асоциации.

Важно е да се отбележи, че предлаганите мерки няма да имат търсеният ефект, ако успоредно с промените в схемите за обвързано подпомагане за месодайни крави не се вземат съответните мерки и в млекодайното направление. Там подпомагането също следва да бъде обвързано с регистрация на раждания. В допълнение на това, трябва да се засили контрола над търговията, транспорта и клането на животни, за да се изсветли сектора.

SWOT анализ

СИЛНИ СТРАНИ:

- Стабилен, макар и малък пазар;
- Сравнително ниски първоначални инвестиции;
- Ниски регулаторни изисквания към продукцията;
- Наличие на производствена база;

СЛАБИ СТРАНИ:

- Липса на традиции, знания и умения;
- Липса на кулинарна култура;
- Неразвита развъдна и селекционна работа;

ВЪЗМОЖНОСТИ:

- Ръст в търсенето от ХоРеКа;
- Близост до растящи външни пазари;
- Европейско подпомагане;
- Бързо наваксване на изоставането в знания и умения;

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА:

- Значителен сив сектор;
- Неразвит пазар;
- Конкурентен внос;
- Неефективна подкрепа;
- Слаб контрол върху епизоотичната обстановка;

Месодайното говедовъдство в България има поле за развитие, както по отношение на производствена база, така що се касае до стимули и реализация. Липсата на традиции и познания могат лесно да бъдат наваксани при днешния лесен достъп до познания и добри практики. Въпреки че в настоящия анализ не е засегната възможността за биологично производство на говеждо месо, той никак не е за подценяване. Възможностите за подкрепа по линия на европейско финансиране и платежоспособното външно търсене позволяват тази ниша да бъде развита в широки граници. България спокойно би могла да задоволява вътрешното търсене на месо и да предлага премиум продукция за износ.

За да се разгърне пълният потенциал на сектора, обаче, са необходими съществени усилия. Те включват както действия от страна на частния сектор по отношение развитие на развъдната и селекционна дейност, така от страна на държавата, която има задължение и интерес от прекратяване порочните практики и ролята на сивия сектор.

Ролята на европейското подпомагане е значителна, но временния ѝ характер (не е ясно дали обвързаната подкрепа ще се запази и в какъв размер след 2020 г.) налага нейното разумно и целенасочено използване. По начинът, по който тя се разпределя в момента няма как да се очаква просперитет на сектора.

Бележки

При изготвянето на настоящия материал е използвана информация от световно признати източници и официални институции в България, както и такава от срещи с производители и представители на браншови организации. Всички заключения в настоящия анализ са базирани на така набраната информация. Въпреки това ИнтелиАгро не може да носи никаква отговорност за верността на статистическата информация, използвана за нуждите на настоящото проучване. Никаква част от него не следва да се разглежда като препоръка за използване на определени технологии или за вземане на инвестиционни решения.

Източници

1. *FAS/USDA;*
2. *beef2live.com*
3. *Eurostat(http://ec.europa.eu/eurostat);*
4. *Отдел „Агростатистика“, МЗХ;*
5. *НСИ (http://www.nsi.bg/);*
6. *Alternative Beef Production Systems: Issues and Implications, Kenneth H. Mathews, Jr. Rachel J. Johnson;*
7. *The 2015 Beef Sector Report, FCC Ag Economics;*
8. *Modern Beef Production, Factsheet;*
9. *Кратък курс по месодайно говедовъдство, проф. д-р Тр. Дарджонов;*

За „ИНТЕЛИАГРО“

ИнтелиАгро е юридическо лице с нестопанска цел в обществена полза. Създадено е с подкрепата на Фондация „Америка за България" в края на 2014 г.

Нашата мисия е да подпомагаме развитието на устойчиво и конкурентоспособно селско стопанство. Вярваме, че пълният потенциал на отрасъла може да се отключи чрез съчетаването на по-ефективно и ефикасно управление на ресурсите, подобряване на условията за правене на агробизнес, намаляване на бюрократичното бреме и поставянето на българските фермери на равни основни с европейските им колеги.

Ако намирате настоящото изследване за полезно и желаете да създаваме по-често подобни материали в бъдеще, ако споделяте нашата мисия и визия, можете да подкрепите работата ни с идеи, информация или чрез дарение.

За контакти:

Николай Вълканов,

Управител

T: +359 898 334 700

@: nikolay@inteliagro.bg

W: www.inteliagro.bg